

labor market, lower salaries in the agricultural sector and, consequently, the falling living standards of the rural population.

According to sample survey of households, conducted by the State Statistics Service of Ukraine, while in 2010 the share of the rural population classifying themselves as “poor ones” had been 65.1%, in 2014 it grew up to 75.5%.

The measures of natural growth and employment are used as social indicators for assessment of living standards of the rural population in Ukraine. The analysis shows the falling numbers of the rural population in Ukraine, caused, first and foremost, by depopulation (with numbers of deaths exceeding births). The employment rate in 2014 was 9.3% Ukrainian average and 9.5% in the rural area.

The analysis leads to the conclusion on the low living standards of the rural population in Ukraine. A way to enhance them is to intensify the government support to small rural businesses, which would enable to reduce the employment rate and increase the household incomes.

Keywords: *rural population, living standards, incomes, resources, wages, employment, living wage, poverty.*

Бібліографічний опис для цитування:

Луньова Г. М. Статистичний аналіз рівня життя сільського населення України / Г. М. Луньова // Статистика України. – 2016. – № 2. – С. 27–35.

УДК 311.17:336.717.061(477)

А. В. Непран,

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри фінансів, обліку і аудиту,

Харківський торговельно-економічний інститут

Київського національного торговельно-економічного університету,

E-mail: nepran-hepu@mail.ru

Статистичний аналіз диференціації банківського кредитування в Україні

Проведено статистичний аналіз диференціації банківського кредитування в Україні. Процес регіонального кредитування охарактеризовано як асиметричний. Зроблено висновок, що рівень концентрації кредитних ресурсів у великих промислових центрах досягається за рахунок вилучення та перерозподілу кредитних ресурсів із інших регіонів. Вказано на необхідність протидії централізації банківського кредитування на державному рівні.

Ключові слова: *кредити, депозити, диференціація банківського кредитування, регіональна асиметрія, регіональний розвиток, концентрація кредитних ресурсів, перерозподіл кредитних ресурсів, ресурсна база банків.*

Поглиблення міжрегіональних відмінностей, що відбувається в Україні з початку 1990-х років, значною мірою було викликано посиленням територіальної диференціації банківського кредитування. Економічні результати впливу нерівномірності розвитку банківського кредитування окремих територій різноманітні, і в останні роки вони стають все більш серйозними. Особливу актуальність для України набуває вирішення цієї проблеми в сучасних умовах, оскільки кризові явища в банківській сфері ведуть до посиленої диференціації банківського кредитування, що породжує ряд проблем для держави, а саме: уповільнення загальнонаціональних темпів економічного зростання, пов'язане з необхідністю виділення коштів на зменшення регіональної асиметрії, а не на стимулювання розвитку; вилучення та перерозпо-

діл фінансових ресурсів; виникнення депресивних територій; підвищення соціальної напруженості в країні; посилення дезінтеграційних процесів і т. д.

Вивчення типу регіонального розвитку в зіставленні з динамікою банківського кредитування дає ключ до управління процесами регіональної асиметрії. Поглиблений аналіз цих процесів дозволить оцінити міру перерозподілу кредитних ресурсів з погляду досягнення регіональної збалансованості.

Вивченням та аналізом різних проблем нерівномірності банківського кредитування та її проявів у вигляді диспропорцій присвячені роботи таких учених, як В. Гець, З. Герасимчук, Г. Карчева, В. Кудряшов, А. Мороз, М. Савлук, Т. Смовженко, М. Хмелярчук та ін. Досліджуючи обсяги і структуру кредитування за регіонами, М. Хмелярчук робить висновок: “Банківське кредитування регіонів України є дуже нерівномірним: кредитні вкладення вітчизняної банківської системи переважно

зосереджуються в п'яти регіонах України – м. Києві та Київській області, Дніпропетровській, Донецькій, Одеській та Харківській областях. Саме на ці п'ять областей станом на листопад 2013 р. припадає 88,1% всіх кредитних вкладень” [1, с. 231]. Кластерний аналіз кредитної діяльності банків в розрізі регіонів дав можливість Г. Миськів визначити, що серед регіонів провідні позиції за обсягами кредитвання і кредитної активності належить Центральному регіону [2, с. 201]. До аналогічних висновків дійшли у своїх дослідженнях Г. Карчева [3], О. Барановський [4] та ін.

Однак, незважаючи на значний внесок вищеперелічених вчених у вирішення проблем, пов'язаних зі зменшенням міжрегіональних відмінностей у банківському кредитуванні, методологічні та практичні завдання вимагають подальшого дослідження. Науковці, аналізуючи фактичні диспропорції розподілу кредитних ресурсів, не дають їм оцінку з позиції впливу на результативність виробництва. Слід зазначити, що багато авторів, досліджуючи регіональні особливості кредитування, обмежуються розрахунком структури виданих кредитів, а це не дозволяє повною мірою оцінити диференціацію банківського кредитування, інтенсивність і спрямованість цього процесу.

Мета статті – виявлення та статистична оцінка регіональної асиметрії банківського кредитування в Україні, а також розробка основних напрямів удосконалення регіональної політики з погляду перерозподілу кредитних ресурсів у напрямі зниження диференціації банківського кредитування.

Однією з умов забезпечення стійкості економічного розвитку є формування оптимальної пропорційності в економіці, збалансованості всіх елементів процесу відтворення в натурально-речовій формі та за вартістю. Важливу роль у розподілі й перерозподілі вартості суспільного продукту, а отже, в підтримці стійкості територіального розвитку економіки відіграє кредит у всіх своїх функціях і насамперед – у розподільній.

За останнє десятиліття закономірністю розвитку економіки України стало посилення нерівномірності розвитку регіонів, у тому числі щодо банківського кредитування. Територіальна нерівномірність є найважливішим фактором, що суттєво впливає на всі сфери економічного розвитку. Розглядаючи нерівномірність розвитку як основу регіональної диспропорційності, на думку О. Тищенка, не слід забувати про двоїстий характер впливу на економічний розвиток [5, с. 57]. З одного боку, це позитивний процес, оскільки він сприяє формуванню умов для економічного зростання окремих регіонів, створенню “полосів розвитку”. З іншого боку, за певною межею регіональне розшарування неминуче призводить до негативних наслідків: уповільнення економічного розвитку, виникнення депресивних регіонів, поси-

лення соціальної напруженості тощо. Аналіз, проведений у кінці ХХ ст., засвідчив, що суспільства з вельми нерівномірним розподілом доходів політично і соціально менш стабільні, в них спостерігаються нижчі темпи інвестування та зростання [6].

У сучасній економічній науці сформовано багато концепцій, підходів до оцінки диференціації соціально-економічного розвитку регіонів. Однією з найбільш поширених є концепція асиметричного (конвенгерція) і симетричного (дивергенція) типу регіонального розвитку. Концепцію регіональної асиметрії розвивають і доповнюють зарубіжні та вітчизняні вчені, такі як: З. Герасимчук [7], А. Гранберг [8], Ф. Перру [9], О. Раєвнева [10], І. Сторонянська [11], В. Чужиков [12]. При вивченні тенденцій регіонального розшарування ми будемо дотримуватися підходу, запропонованого Б. Лавровським. Згідно з ним, асиметричним, або дисгармонійним, називатимемо такий тип регіонального розвитку за певний період, за якого регіони, що характеризуються відносною перевагою за конкретним показником на початку періоду, надалі його нарощують, а регіони з відносним відставанням – його посилюють; відповідно, гармонійним (симетричним) – такий тип регіонального розвитку, за якого розрив у рівні регіональних показників скорочується [13, с. 42].

Оцінка типу регіонального розвитку передбачає застосування різних показників математичної статистики для оцінки розкиду (розсіювання) компонент вектора від середнього значення – розмах варіації, дисперсію, середньоквадратичне відхилення та ін. Зазначимо, що індикатори з арсеналу математичної статистики, які використовуються для визначення типу регіонального розвитку, дають різні кількісні характеристики його інтенсивності, це необхідно мати на увазі при їх економічній інтерпретації.

Як було зазначено вище, економіка України має істотні регіональні відмінності, що все більше поглиблюються. Водночас наприкінці 1990-х років мала місце відносна близькість регіонів України за економічними і соціальними параметрами. Домінуючою тенденцією в територіальному (насамперед економічному) розвитку в останні роки стало збільшення диференціації соціальних і економічних показників, посилення міжрегіональних диспропорцій. Важливу роль у їх посиленні в регіональному розвитку зіграв банківський кредит. Загальний обсяг кредитних вкладень в економіку країни зріс з 143,4 млрд грн у 2005 р. до 1020,7 млрд грн в 2014 р., або в 7,1 раза. Однак зростання ринку банківського кредиту відбувалося в Україні нерівномірно. Банківська криза, що загострилася в кінці 2008 р., надзвичайно несприятливо вплинула на економіку регіонів України. Розмах варіації темпів зростання банківського кредитування за 2010–2014 рр. характеризується такими даними (табл. 1, за даними [15]).

Мінімальні та максимальні значення регіональних показників

(%)

Показники \ Роки	2010	2011	2012	2013	2014
Загальний обсяг виданих кредитів, усього	65,3–144,3	62,2–165,1	64,1–117,2	66,8–162,6	69,1–159,6
Кредити, видані населенню	77,7–91,9	82,8–103,8	83,2–99,0	87,9–114,3	98,3–155,4
Кредити, видані нефінансовим корпораціям, у тому числі:	65,3–144,2	62,2–165,2	64,1–117,2	66,8–162,6	69,1–159,6
– у переробній промисловості	54,8–226,1	59,8–292,2	34,7–148,4	49,2–145,3	53,3–191,1
– у будівництві	48,7–245,3	40,2–244,2	34,1–229,6	24,4–725,0	20,3–122,9
– у сільському господарстві	35,3–136,8	67,4–234,1	41,9–138,8	61,3–331,4	70,8–182,3
– у торгівлі	56,9–260,3	37,4–156,3	73,4–158,9	47,4–309,2	38,6–258,5

Для кредитів, виданих підприємствам переробної промисловості, розмах темпів зростання склав у 2010 р. 171,3%, у 2012 р. – 113,7%, у 2013 р. – 96,1% і в 2014 р. – 137,8%. Особливо високий розкид кредитів, виданих підприємствам торгівлі. Так, у 2010 р. різниця між максимальним і мінімальним темпом зростання кредитів складала 203,4%, у 2014 р – 219,9 %, а в 2013 р сягала 261,8%. Кредитування інших видом економічної діяльності також характеризується високими значеннями розмаху темпів зростання. На відміну від економічної діяльності, кредитуванню населення притаманний відносно менший розкид значень темпів зростання заборгованості за кредитами.

Розмах варіації показує, в яких межах відбувається коливання ознаки, що утворює ряд розподілу, і є мірою його варіації. Але цей показник, як відомо, не дає уявлення про ступень коливання

всередині сукупності, оскільки обчислюється на основі тільки двох крайніх значень ознаки сукупності. З цією метою нами були розраховані коефіцієнти варіації за формулою [14]:

$$V_{\sigma} = \frac{\sigma_x}{\bar{x}} \cdot 100\%, \quad (1)$$

де σ_x – середньоквадратичне відхилення регіональних показників банківського кредитування; \bar{x} – середні темпи зростання кредитних вкладень за всіма регіонами країни.

Для ринку банківських кредитів характерна глибока регіональна диференціація за показниками обсягу виданих кредитів для різних суб'єктів. У табл. 2 (за даними [15]) представлені результати розрахунку коефіцієнта варіації щодо ряду об'єктів кредитування в динаміці.

Таблиця 2

Коефіцієнт варіації за напрямми кредитування по Україні

(%)

Показники \ Роки	2010	2011	2012	2013	2014
Загальний обсяг виданих кредитів, усього	16,9	23,0	12,4	17,9	26,8
Кредити, видані населенню	4,4	7,0	5,6	8,9	24,3
Кредити, видані нефінансовим корпораціям, у тому числі:	16,9	23,0	12,4	17,9	26,8
– у переробній промисловості	30,6	46,2	23,2	21,1	33,2
– у будівництві	40,1	36,7	43,7	94,6	43,2
– у сільському господарстві	26,7	32,8	19,2	53,9	32,2
– у торгівлі	41,5	34,9	18,2	42,1	45,9

У таблиці чітко видна регіональна асиметрія, що призводить до поглиблення міжрегіональних відмінностей банківського кредитування. Коефіцієнт варіації, розрахований по країні, виявив стійку тенденцію до зростання. Особливо швидко збільшується розрив за регіонами у забезпеченні кредитними ресурсами підприємств нефінансових корпорацій, для яких варіація темпів зростання обсягів кредитування коливально збільшувалася від 16,9% у 2010 р. до 26,8% в 2014 р. Найбільша диференціація регіонів спостерігалася щодо кредитування будівництва та торгівлі. Відхилення темпів зростання обсягів кредитів, виданих торговельним підприємствам, від середньої величини по країні у 2010 р. склало 41,5%, у 2012 р. – 18,2%, а в 2014 р. – 45,9%. Зростання кредитування промисловості та сільського господарства також відбувалось одночасно з процесами регіональної диференціації. Аналогічний показник по домашнім господарствам теж збільшився – від 4,4% у 2010 р. до 24,3% у 2014 р.

Зростання масштабів концентрації кредитних ресурсів підтверджується такими даними. Зазна-

чені вище регіони (м Київ, Київська, Донецька, Дніпропетровська, Харківська й Одеська області) “поглинали” у 2009 р. 76,7% кредитів, виданих депозитними корпораціями, наступного року – близько 85% і в 2014 р. – 85,6% (табл. 3, за даними [15]). Ще більше вражає концентрація довгострокового банківського кредиту (понад 5 років). На частку трьох регіонів (м. Києва та Київської області, Донецької та Дніпропетровської областей) у 2014 р. припадало 82,9% усього їх невеликого обсягу. За даними таблиці, ця група регіонів зберігає домінування і як споживачі банківських кредитів. Особливо посилюється централізація банківського кредитування торгівлі, будівництва і транспорту. При цьому виділяється м. Київ та Київська область, на які припадає більше половини всіх кредитних ресурсів. На частку всіх інших регіонів України припадало від 3,9% до 27,4% банківських кредитів. Поява порівняно невеликої групи центрів, у кожному з яких накопичуються виключно великі кредитні ресурси банків, – наслідок асиметричності сучасного регіонального розвитку країни.

Таблиця 3

Питома вага регіонів України за кредитами, виданими депозитними корпораціями, 2014 р.

(%)

Частка кредитів Регіони	Усього	У тому числі				
		сільське господарство	переробна промисловість	будівництво	торгівля	транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність
Усі регіони країни, у тому числі:	100	100	100	100	100	100
– м. Київ і Київська область	56,9	55,7	63,3	75,0	43,7	71,5
– Донецька область	4,0	2,8	5,4	3,9	2,2	3,7
– Дніпропетровська область	16,6	8,8	6,7	9,0	39,6	10,2
– Харківська область	5,2	1,6	2,2	6,8	4,8	7,6
– Одеська область	2,9	3,7	3,7	1,9	1,2	3,1
Усього в зазначених регіонах	85,6	72,6	81,3	96,6	91,5	96,1
У решті регіонів України	14,4	27,4	18,7	3,4	8,5	3,9

Отже, для сучасного ринку банківського кредитування України характерна глибока регіональна диференціація за показниками обсягу виданих кредитів. Особливого значення набувають явища надмірної концентрації банківського кредиту у високорозвинених промислових районах і агломераціях з усіма негативними соціальними та економічними наслідками.

Економічна криза спровокувала масштабні ефекти перерозподілу позичкового капіталу між різними регіонами, і в результаті диференціація банківського кредитування посилилася. Однак важливим завданням регіонального аналізу є не

тільки характеристика диференціації банківського кредитування, але і порівняння відповідних показників для кожної області з середнім рівнем по країні. Для оцінки самодостатності галузей, їх ролі в економіці регіону у світовій практиці використовується метод регіональних коефіцієнтів [16]. Галузеві коефіцієнти локалізації за кредитами (K_r) розраховуються за формулою:

$$K_r = \frac{q_r}{Q} \cdot \frac{q_i}{Q}, \quad (2)$$

де q_r – обсяг кредитів, виданих в i -й галузі у регіоні r ; q_i – обсяг кредитів, виданих в i -й галузі у

країні; Q_r – обсяг кредитів, виданих у регіоні r ; Q – загальний обсяг кредитів, виданих у країні.

Коефіцієнт локалізації показує, у скільки разів концентрація галузі за аналізованим показником у певному регіоні більше (або менше), ніж в цілому по країні та дозволяє оцінити результативність перерозподілу кредитних ресурсів. За величиною K_r галузі розподіляють на три групи. Першу групу становлять галузі з коефіцієнтом локалізації

0,75–1,25, для галузей другої групи $K_r > 1,25$, третьої – $K_r < 0,75$. Високе значення коефіцієнта свідчить про те, що аналізована галузь визначає спеціалізацію регіону. Розраховані за формулою (2) коефіцієнти локалізації банківського кредиту за основними видами економічної діяльності подано в табл. 4 (представлено ті регіони, які мають розвинутий промисловий та / або аграрний потенціал).

Таблиця 4

Коефіцієнти локалізації кредитних вкладень за основними видами економічної діяльності, листопад 2015 р.

Види економічної діяльності Регіони (області)	сільське господарство	переробна промисловість	будівництво	торгівля	транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	операції з нерухомістю
Вінницька	2,55	0,91	0,19	1,49	0,04	1,13
Житомирська	1,91	0,49	1,51	2,13	0,16	0,08
Кіровоградська	1,50	0,11	0,77	2,87	0,41	0,01
Сумська	0,20	2,22	0,12	0,20	–	–
Запорізька	0,68	2,00	0,24	0,39	0,30	0,01
Дніпропетровська	1,22	0,56	0,51	1,61	2,97	0,23
Київська та м. Київ	1,09	1,05	0,71	0,99	0,63	1,12

При розгляді табл. 4 слід зазначити, що особливістю кредитування у м. Києві та Київській області є більш високі значення коефіцієнта локалізації для підприємств, що займаються операціями з нерухомістю. Саме в цій галузі рівень концентрації кредитів значно перевищує середній по країні. Значно нижче, ніж в середньому по Україні, рівень концентрації банківських кредитів в будівництві та на підприємствах транспорту. Відмінною особливістю Дніпропетровської області (другої за обсягами кредитування) є відносно високий рівень концентрації банківських кредитів у торгівлі ($K_r = 1,61$). При цьому частка кредитів, виданих промисловим підприємствам області, була значно нижчою від середнього по країні рівня.

Для промислово розвинених регіонів (Сумська та Запорізька області) характерними є високі рівні концентрації кредитних ресурсів у переробній промисловості. Якщо в середньому по країні частка переробної промисловості у загальному обсязі кредитів становила у листопаді 2015 р. 41,6%, то у Сумській і Запорізькій областях – відповідно 92,6% і 83,4%. В інших регіонах (Кіровоградська, Житомирська, Вінницька області) високий рівень концентрації кредитних ресурсів у сільському господарстві. Так, у Вінницькій області рівень концентрації кредитів, наданих сільському господарству, перевищував середній рівень по країні майже у 2,6 раза, у Житомирській – в 1,9 раза.

Із наведеного можна зробити висновок, що

банківські кредити у великих промислових центрах значною мірою сконцентровані у фінансово-посередницькому секторі – у торгівлі та операціях з нерухомістю. Однак це різко знижує результативність банківського кредитування, оскільки приріст продукції в цих сферах не може компенсувати втрати виробництва, що виникли в результаті “кредитного голоду” решти регіонів. Як доказ наведемо кілька прикладів (за даними [15; 17]). Так, питома вага кредитів, виданих у 2014 р. промисловим підприємствам Київської області, в загальному обсязі кредитів у промисловості дорівнювала 68,0%, водночас частка галузі в загальному обсязі виробленої промислової продукції склала лише 11,4%. Ще більш показовою є ситуація в сільському господарстві. Підприємствами Київської області було вироблено лише 6,3% валової продукції галузі, тоді як на неї припадало 55,7% кредитів. Підприємства же Вінницької області в 2014 р. виробили промислової продукції (робіт, послуг) на 28881,1 млн грн, що становить 2,4 % від загального обсягу продукції промисловості, а їх частка в загальному обсязі кредитів склала лише 0,37%. Аналогічна ситуація спостерігається і за іншими видами економічної діяльності.

Високий рівень кредитування м. Києва, Київської області та деяких інших областей країни досягається шляхом вилучення (перерозподілу) кредитних ресурсів із інших областей, підтверджується такими даними (табл. 5, за даними [15]).

Обсяги залучення (+) / вилучення (-) фінансових ресурсів в регіон (із регіону) через банківську систему України в 2013–2015* рр.

Регіони \ Роки	2013	2014	2015*
Вінницька	-3851,2	-3974,9	-4429,8
Дніпропетровська	+98625,9	+111052,7	+129539,7
Донецька	-6588,9	-12700,5	-10714,3
Житомирська	-2458,0	-2032,1	-2560,1
Івано-Франківська	-2534,3	-3193,8	-3567,4
Київська та м. Київ	+205796,2	+239782,4	+227716,6
Полтавська	-8552,3	-10103,3	-9438,4
Рівненська	-2577,6	-2111,7	-2270,5
Сумська	-2394,5	2213,8	-2921,6
Хмельницька	-3041,1	-3018,9	-3322,0
Черкаська	-3489,1	-2983,2	-3018,6
Чернівецька	-1335,1	-1209,9	-1566,2
Чернігівська	-2409,2	-1953,5	-3950,3

* Дані за листопад.

Як видно з даних табл. 5, фінансові ресурси більшості областей України через банківську систему вилучаються і перерозподіляються на користь деяких із них, особливо м. Києва та Київської області. Так, у 2015 р. банківська система вилучила і перерозподілила на користь Київської області та м. Києва близько 228 млрд грн фінансових ресурсів, і це незважаючи на величезний обсяг залучених депозитів. Дещо менші, але також величезні фінансові ресурси (близько 130 млрд грн) були залучені банківською системою в інший регіон – у Дніпропетровську область. Водночас більшість регіонів країни є “донорами”, тобто обсяг депозитів, залучених банківською системою (депозитними корпораціями), перевищував обсяг виданих кредитів. Так, у 2015 р. із Полтавської області банківською системою було вилучено і перерозподілено близько 10 млрд грн, із Вінницької – 4,4 млрд грн, з Чернігівської – близько 4 млрд грн. Це зменшувало і без того невелику ресурсну базу вказаних областей.

Слід зазначити, що така ситуація триває вже протягом останніх двадцяти років і є дестабілізуючим фактором, що призводить до виникнення депресивних регіонів, підвищення соціальної напруженості в країні. Внаслідок посилення диференціації банківського кредитування більшість регіонів відчувають гостру потребу в кредитних ресурсах, тоді як кілька з них мають високі рівні кредитування. Такий перерозподіл кредитних ресурсів негативно позначається на темпах економічного розвитку, оскільки приріст виробництва в регіонах з високим рівнем кредитування значно

менше за відповідний показник у регіонах, що характеризуються низькими обсягами отриманих кредитів.

Отже, посилення регіональної диференціації банківського кредитування, незважаючи на спроби його регулювання, через відмінності природно-економічних умов є об’єктивним процесом, що веде до великих економічних втрат, зниження ефективності розвитку національної економіки. Наведені дані переконливо показують, що у сфері кредитних відносин потрібні кардинальні структурні зміни, спрямовані на перерозподіл кредитних ресурсів між областями. Змінити ситуацію можливо лише шляхом активного втручання Національного банку України (далі – НБУ) у процес регіонального кредитування. Йдеться про розробку системи заходів та інструментів, що протидіятимуть централізації банківського кредитування. Насамперед це стосується введення обмежень для м. Києва та Київської області щодо обсягів кредитування підприємств, які займаються фінансово-посередницькою діяльністю (торгівля, операції з нерухомістю).

Тип регіонального розвитку банківського кредитування в Україні за розглянутими вище економічними параметрами може однозначно бути охарактеризований як асиметричний. Найбільші коливання регіональних показників характерні для кредитування торгівлі та будівництва. Головна проблема міжрегіональних диспропорцій кредитування в Україні полягає у великих обсягах кредитування м. Києва та кількох інших промислових центрів за повільного розвитку решти регіонів.

Високий рівень кредитування столиці та області досягається шляхом вилучення і перерозподілу через банківську систему кредитних ресурсів із інших областей. Для подолання негативних тенденцій необхідно забезпечити приплив кредитних ресурсів у регіони з ослабленою ресурсною базою, що сприятиме прискоренню їх соціально-економічного розвитку.

Для подолання негативних тенденцій необхідно забезпечити надходження кредитних ресурсів в регіони з ослабленою ресурсною базою, що буде сприяти прискоренню їх соціально-економічного розвитку. У сучасних умовах це можливо здійснити лише шляхом введення НБУ обмежень на

кредитування банками в найбільших регіонах, насамперед у м. Києві. Встановлення обмежень кредитування є складним завданням, що потребує значних зусиль науковців та НБУ. Як напрям подальших досліджень зазначимо розробку методичних рекомендацій з визначення обмежень щодо кредитування окремих галузей у регіонах та гранично допустимі обсяги кредитування з урахуванням перспектив подолання структурних та енергетичних диспропорцій, підвищення ефективності та конкурентоспроможності економіки країни. Якщо цю проблему не вирішити, вона з кожним роком буде загострюватися ще сильніше.

Список використаних джерел

1. Хмелярчук М. І. Кредитний механізм стимулювання соціально-економічного розвитку: теорія, методологія, практика : [монографія] / М. І. Хмелярчук. – К. : УБС НБУ, 2014. – 395 с.
2. Миськів Г. В. Функціонування та розвиток кредитного ринку України: теорія, методологія, практика : [монографія] / Г. В. Миськів. – Львів : Растр-7, 2015. – 360 с.
3. Карчева Г. Т. Ефективність функціонування та перспективи розвитку банківської системи України / Г. Т. Карчева. – К. : Інститут економіки та прогнозування НАН України, 2012. – 520 с.
4. Підвищення ефективності взаємодії банківського і реального секторів економіки в умовах глобалізації та євроінтеграції : [монографія] / кол. авт. ; за ред. О. І. Барановського. – К. : УБС НБУ, 2010. – 482 с.
5. Тищенко О. П. Регіональні диспропорції: сутність, методологія визначення та оцінка / О. П. Тищенко // Економічна теорія. – 2011. – № 4. – С. 55–64.
6. World Development Report 1996: From Plan to Market / World Bank. – New York : Oxford University Press, 1996. – 260 p.
7. Герасимчук З. В. Регіональна політика сталого розвитку: теорія, методологія, практика : [монографія] / З. В. Герасимчук. – Луцьк : Надстир'я, 2008. – 640 с.
8. Гранберг А. Корректировки ВРП с учетом территориальных различий покупательной способности денег / А. Гранберг // Российский экономический журнал. – 2002. – № 11–12. – С. 48–70.
9. Перру Ф. Экономика XX века // Мировая экономическая мысль. Сквозь призму веков : в 5 т. / сопред. редкол. Г. Г. Фетисов, А. Г. Худокормов / Ф. Перру. – М. : Мысль, 2004–2005. – Т. 4: Век глобальных трансформаций. – 2004. – 942 с.
10. Раевнева Е. В. Статистический анализ неравномерности развития регионов / Е. В. Раевнева, О. А. Гейман, А. Ю. Бобкова // Бизнес Информ. – 2009. – № 4 (2). – С. 125–129.
11. Сторонянська І. Міжрегіональна інтеграція в Україні : [монографія] / І. Сторонянська, С. Шульц. – Львів: Арал, 2007. – 292 с.
12. Чужиков В. Конвергенція і дивергенція регіонів України (індикативна модель) / В. Чужиков // Економіка України. – 2005. – № 9. – С. 48–53.
13. Лавровский Б. Измерение региональной асимметрии на примере России / Б. Лавровский // Вопросы экономики. – 1999. – № 3. – С. 42–52.
14. Мармоза А. Т. Теорія статистики : [підруч.] / А. Т. Мармоза. – [2-ге вид., перероб. та доп.]. – К. : Центр учбової літератури, 2013. – 185 с.
15. Кредити, надані депозитними корпораціями, за секторами економіки [Електронний ресурс] / Державна служба статистики України. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua> – Назва з титул. екрану.
16. McLean M. Understanding Your Economy: Using Analysis to Guide Local Strategic Planning / M. L. McLean, K. P. Voytek. – Chicago : Planners Press, American Planning Association, 1992. – 245 p.
17. Депозити, залучені депозитними корпораціями, за секторами економіки [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Національного банку України. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua> – Назва з титул. екрану.

References

1. Khmeliarchuk, M. (2014). *Kredytnyi mekhanizm stimuliuvannia sotsialno-economicnogo rozvytku [Credit mechanism to stimulate socio-economic development: theory, methodology, practice]*. Kyiv: UBS NBU [in Ukrainian].

2. Myskiv, G. V. (2015). *Funktsionuvannia ta rozvitok kredytnogo rynku Ukrainy: teoria, metodolohia, praktika* [The functioning and development of the credit market in Ukraine: theory, methodology, practice]. Lviv: Rastr-7 [in Ukrainian].
3. Karcheva, G. T. (2012). *Efektivnist funktsionuvannia ta perspektyvy rozvitku bankivskoi systemy Ukrainy* [The efficiency of the operation and prospects of the banking system development of Ukraine]. Kyiv: Instytut ekonomiky ta prohnozuvannia [in Ukrainian].
4. Baranovskyi, O. I. (Eds.). (2010). *Pidvyschennia efektyvnosti vzaiemodii bankivskoho i realnoho sektoriv ekonomiky v umovach globalizatsii ta ievrointehratsii* [Improved interaction between banking and real sectors of the economy in the context of globalization and European integration]. Kyiv, UBS NBU [in Ukrainian].
5. Tyschenko, O. P. (2011). Regionalni dysproportsii: sutnist, metodolohiia vyznachennia ta otsinka [Regional disparities: the nature, methodology and evaluation]. *Ekonomichna teoriia – Economic theory*, 3, 55–64 [in Ukrainian].
6. *From Plan to market. World Development Report* (1996). Washington, D. C.: The World Bank.
7. Herasymchuk, Z. V. (2008). *Rehionalna polityka staloho rozvytku: teoriia, metodolohiia, praktyka* [Regional policy of sustainable development: theory, methodology, practice]. Lutsk: Nadstyria [in Ukrainian].
8. Granberh, A. (2002). Korrektyrovki VPR s uchetom territorialnykh razlichii pokupatelnoi sposobnosti deneh [Adjustments of GDP taking into account regional differences in the purchasing power of money]. *Rosiskii ekonomicheskii zhurnal – Russian Economic Journal*, 11–12, 48–70 [in Russian].
9. Perru F., (2004). *Ekonomika XX veka* [The economy of the XX century]. *Mirovaia ekonomicheskaiia mysl. Skvoz prizmu vekov. Vek hlobalnykh transformatsii* [World economic thought. Through the prism of centuries. Age of Global Transformations]. H. H. Fetisov, A. H. Khudokormov (Ed.); (Vols. 1–5; Vol. 4). Moskva: Mysl [in Russian].
10. Raevneva E. V., Heiman, O. A., & Bobkova, A. Yu. (2009). Statisticheskii analiz neravnomernosti razvitiia rehionov [Statistical analysis of the uneven development of regions]. *Biznes Inform – Business Inform*, 4 (2), 125–129 [in Russian].
11. Storonianska, I., & Shults, S. (2007). *Mizhrehionalna intehratsiia v Ukraini* [Inter-regional integration in Ukraine]. Lviv: Aral [in Ukrainian].
12. Chuzhykov, V. (2005). Konverhentsiia i dyverhentsiia rehioniv Ukrainy (indykatyvna model) [Convergence and divergence of regions of Ukraine (Indicative model)]. *Ekonomika Ukrainy – Economy of Ukraine*, 9, 48–53 [in Ukrainian].
13. Lavrovskii, B. (1999). Izmerenie rehionalnoi asimmetrii na primere Rossii [Measurement of regional asymmetry in the case of Russia]. *Voprosy ekonomiky – Questions of Economics* [in Russian].
14. Marmoza, A. T. (2013) *Teoriia statystyky* [Theory of statistics]. (2nd ed.). Kyiv: Tsentri uchbovoi literatury [in Ukrainian].
15. Kredyty, nadani depozytnymy korporatsiiamy, za sektoramy ekonomiky [Loans to deposit-taking corporations, by sector]. *ukrstat.gov.ua*. Retrived from <http://www.ukrstat.gov.ua> [in Ukrainian].
16. McLean, M., & Voytek, K. (1992). *Understanding Your Economy: Using Analysis to Guide Local Strategic Planning*. Chicago: Planners Press [in English].
17. Depozyty, zalucheni depozytnymy korporatsiiamy, za sektoramy ekonomiky [Deposits held with deposit-taking corporations, by sector]. *bank.gov.ua*. Retrived from <http://www.bank.gov.ua> [in Ukrainian].

А. В. Непран,

кандидат экономических наук, доцент,
доцент кафедры финансов, учета и аудита,
Харьковский торгово-экономический институт
Киевского национального торгово-экономического университета

Статистический анализ дифференциации банковского кредитования в Украине

Проведен статистический анализ дифференциации банковского кредитования в Украине. Процесс регионального кредитования охарактеризован как асимметричный. Сделан вывод, что уровень концентрации кредитных ресурсов в крупных промышленных центрах достигается за счет изъятия и перераспределения ресурсов из других регионов. Указано на необходимость противодействия централизации банковского кредитования на государственном уровне.

Ключевые слова: кредиты, депозиты, дифференциация банковского кредитования, региональная асимметрия, региональное развитие, концентрация кредитных ресурсов, перераспределение кредитных ресурсов, ресурсная база банков.

A. V. Nepran,

PhD in Economics, Associate Professor,

Assistant professor of Department of finance, accounting and auditing,

Kharkiv Institute of Trade and Economics of

Kyiv National University of Trade and Economics

Statistical Analysis of Differentiation in Bank Lending in Ukraine

The article contains a statistical analysis of the differentiation in bank lending in Ukraine. Assessment of Regional Development and its intensity using a system of statistical indicators leads to the conclusion that the regional development bank lending could definitely be described as uneven: the constitutive feature of asymmetric development is the dynamics of spread in favor of regional indicators. The gap has been increasing too rapidly between lending to regional economic activities like trade and construction and to the others. The economic crisis has provoked large-scale credit redistribution effects between regions, resulting in the increased differentiation of bank lending. This is especially true for long-term bank lending (over 5 years), where the share of the three regions accounted for over 80% of the total lending. Asymmetric development leads to the increasing centrifugal trends, the increasing gap between regional indicators of bank lending, and the deepening regional differences. It is found that the cause for strengthening of regional asymmetry in bank lending is redistribution of financial resources through the bank system in favor of certain regions. Calculation of localization ratios for individual regions with high levels of bank lending leads to the conclusion that the credit growth in these regions is not accompanied by the increasing production effectiveness.

This means that the bank lending policy has created an obstacle to economic recovery in Ukraine. It is obvious that without taking measures to narrow regional differentiation in bank lending, individual territories are unlikely to be able to achieve significant economic growth in the near future. To narrow the regional differentiation, the National Bank of Ukraine needs to introduce restrictions on lending to selected types of economic activities that are engaged in financial intermediation in the city of Kyiv.

Keywords: *credits, deposits, bank lending differentiation, regional asymmetries, regional development, the concentration of credit resources, the redistribution of credit resources, the resource base of banks.*

Бібліографічний опис для цитування:

Непран А. В. Статистичний аналіз диференціації банківського кредитування в Україні / А. В. Непран // Статистика України. – 2016. – № 2. – С. 35–43.